

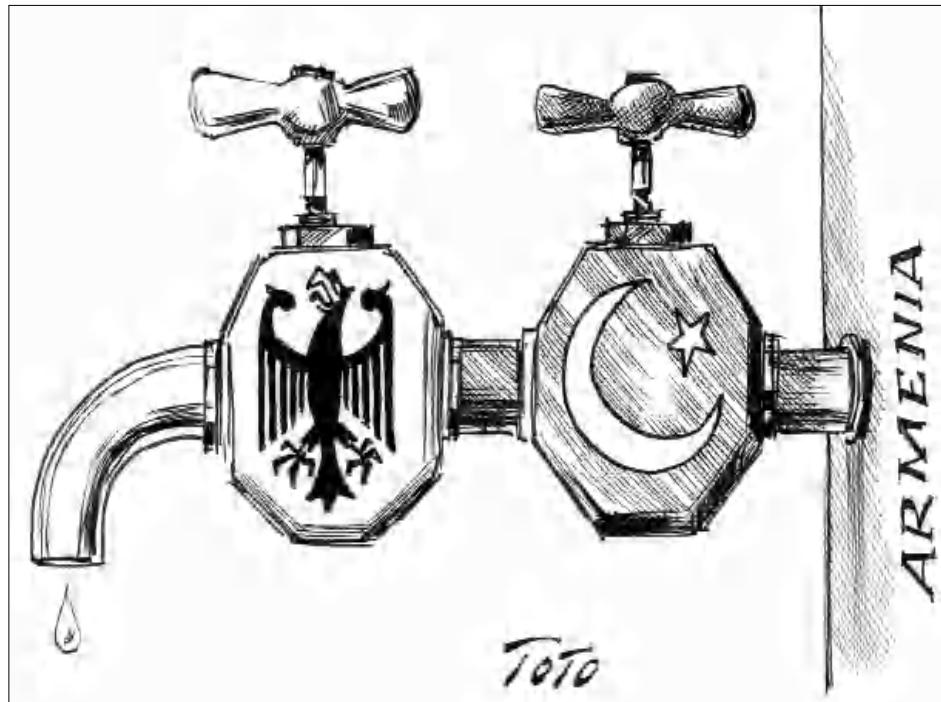

ՀՈՎԻԿ ԱՖՅԱՆ

Հայաստանում Գերմանիայի դեսպանատունը որոշել է այլևս չգրադպել Հայաստանի բաղադրականություն ժենդեմյան վիզաներ տրամադրելով ու այդ գործը վասահել է ճամանակու օստրելկյա ընկերության: Ինչողևս նույն են դեսպանատնից՝ հայտարարվել է մրցույթ, որտեղ հաղթել է «Վիզանետրիկ» անունով մի ընկերություն, որի հետ էլ դեսպանատունը երեսարկա ղայլանագիր է ստորագրել ու, ինչողևս հայտնել է Երեւանում Գերմանիայի դեսպան Պարոն **Բերնհարդ Սարիս** Զիլսերն անձանք՝ այսուհետ հայաստանցները Գերմանիա կամ Ավստրիա մուտքի ժենդեմյան վիզա ստանալու համար մետք է իրենց սվյաները ներկայացնեն հենց «Վիզանետրիկ»-ին, որն էլ դրանք ուսումնասիրելուց հետո կամ կտրամադրի մուտքի թույլատվություն, կամ՝ ոչ:

Թե ինչո՞ւ է ըստ եռթյան ղետական նշանակության այս գործընթացը վստահվում մասնավոր ընկերության, այլ հարց է, ու հաշվի առնելով այս դատարկ մյուս հարցը, ամենեւին էլ կարեւոր չէ: Բանն այն է, որ «Վիզամետրիկը», այլ, զգայի փորձ ունի այս գործընթացով, ավելին՝ այսուհետև նրան նաեւ Ղաղախստանի ու Ուգրեկստանի բաղադրիչների ժենգենյան վիզաներով են զբաղվելու (ի թիվս այլ երկրների բաղադրիչների), բայց գրանցված է որոշես ռուս-բուրժական ընկերություն, գլխավոր գրասենյակն էլ գտնվում է Ստամբուլում: Ֆիւչ է, ընկերության դե յուրե սնօրտնը թուրք չէ (ռուս էլ չէ), ճիւչ է՝ դեսպան Քիլիերը ժենցել է, որ «Վիզամետրիկ»-ի երթանյան գրասենյակում աշխատելու հայաստանցիներ, բայց փաստացիորեն ընկերությունը ռուս-բուրժական է, ավելի ճիւչ՝ միայն բուրժական: Սա նշանակում է, որ Հայաստանի այն բաղադրիչ-

Աերը, որն կամ կամանան մէկնել Գերմանիա կամ Ավստրիա ու Շենգենյան վիզա ստանալու համար կրիմեն «Վիզամետրիկ»-ին, այս ընկերությանը դարձավոր են Ներկայացնել իրենց անձնական և պահպանային ռող բազան, ինչն էլ, մասվա-խություն կա, որ անմիջապես կտրա-փոխվի Ստամբուլ, Իրտի, ինչպես հայ-նի է, մենք ոչ միայն դեսպան կամ էլ իյու-դարսու չուլնենի ու մոտ աղաքայում հա-զիկ թէ ունենամք, այլեւ նույնիսկ դա-րիարք չուլնենի:

Սի խոսիվ, «Վկանետիկ»-ին այս գործը Հայաստանում վստահելք առաջացրեց մասհոգություններ, եւ արդարադատության նախարարությունը ժամանակավորապես կասեցրեց ընկերության գործունեությունը, այն է՝ Գերճանիայի

դեսպանատան ու ընկերության միջեւ կնված դայնանագիրը, բանի դեռ «Վի-զամետիկը» չի դարձարանել, թե արդյո՞ւ կարելի՞ է վստահել իրեն ՀՀ տաղաքացի-ների անձնական սվյալները, ինչը ընկե-րությունը խոստացել է անել մի բանի օ-րում:

ԱԱկենջ ասած՝ ես չեմ դատկերացնում, որ թուրքական ընկերությունը մեր արդարադատության նախարարությանը դատավանի, որ գիտե՞՞մ, եղբայրներ, մենք իսկապես ուզում ենք հավաքել հայաստանցիների անձնական տվյալները, դրա համար գործարին ենք գնացել Գերմանիայի դեսպանատան հետ։ Բնական չէ, որ ընկերությունը ամեն կերպ եղարկելու է իր նորագույն կազմակերպությունը ու բնական չէ, որ թուրքական ընկերությունը Հայաստ-

նում չի կարող ունենալ լավ նղատակ-ներ: Այսինքն ինչի՞ն է սղասում արդարա-դատության նախարարությունը, երբ ան-միջամտես չի կասեցնում «Վկանեթ-րիկ»-ի գործունեությունը Հայաստանում: Մի՞թե չի կարող նախարարի տեղակալը (բանի որ նախարարը կարող է առ զրադ-ված լինել), անձանք այցելել Գերմա-նիայի դեսպանատուն, դեսպան Քիլսերի հետ գարեջրի սեղանի ժուրգ մի լավ գրու-ցել ու բացատել, որ Հայաստանում թուր-ֆական ընկերության գործունեություն արգելված է, եթե դեսպանը չգիտի, ասել՝ բանի որ Թուրքիան փակել է Հայաստանի հետ սահմանը, ավելին՝ բուրեր՝ որդես դետություն, ավելի անտանելի են, քան օ-րինակ Բեռլինի կամ Համբուրգի, Դյու-սելիցի... փողոցներում, նույնիսկ, երբ բախվում են տեղի բրերի հետ: Տեղաս-դանության մասին կարիք չկա հիշեց-նել, բանի որ Գերմանիայի դեսպանը վս-ասիաբար գիտի, թե ի՞նչ փաստաթոթեր են ընդունվում Բունդեսբազում եւ կար-ծում են իրաւայի հրամայետում է իր երկրի դեսպանական արխիվին:

Եթե այսանից հետո դարսն դեսպանը ինքը չառաջարկի չեղյալ հայտարարել «Վկիզամետրիկ»-ի հետ դայմանագիրը, առաջ արդարադատության փոխնախարար կարող է... չէ, չառաջարկել, այլ հայտարարել, որ Յայաստանում թուրքական ընկերություն չի կարող աշխատել, այն էլ հայաստանցիների անձնական սվյաների հետ, ՅՅ բաղադրականությունը դուրս տանելու նորատակով:

Բայց արդարադատության փոխնախարար չի այցելել դեսպանատուն, հավանաբար նախարարությունում սպասում են «Վկազմներիկ»-ի դարձաբանումներին, կամ դահանջում են դրանք, ավելի ճիշճ՝ հիշում են եւ դահանջում:

«Ըսն սղա»-ն լավ է

Դուր չգիտեմ, բայց ես կողմնակից եմ, որ բոլոր
նրանք, ովքեր, գրից բացի, այլ բան կդոլանան,
բացի դասմվելուց, ավելի ճիշճ՝ նախան դար-
սադիր դասմվելը, նաեւ միհակապիրվեն: Ենթադր-
ենք՝ բաղադրացի Ղետնդը խանութից ոստ է գողա-
ցել, դեստ է ինչ-որ կերպ կոչվի՝ բռնվելուն եւ
դասմվելուն զուգահեռ: Կամ՝ դասոնյա Շմա-
կոնը բյուջեից փող է գողացել. դեստ է բռնվելուց
եւ դարսադիր դասմվելուց առաջ ինչ-որ կերպ
կոչվի, բայց այնողևս, որ բոլորն իհանան, որ բա-
ղադրացի Ղետնդը եւ Շմակոնը այսինչ բանն են:

Աժ փոխնախազաքան շարմազանովը, օրինակ, ժամանակին առաջարկում էր հսակ դիտակ՝ «շան տղա» (այս մասին «Ազգը» գրել է իր նախորդ հանարներից մեկում): Բիշս է, դարձն Շարմազանովն ասել է, որ նա, ով կզողանա մեր բանակից, «շան տղա» է, քանի որ «շանտղություն» է անում, այսինքն՝ շաս հնարավոր է, որ Շարմազանովը «շանտղություն» է կոչում կոնկրետ այլտեղից գողությունը, բայց ամեն դեմքում մնտեցում ճիշճէ՝ գողին դեմք է ասել, որ՝ դու այ էսինչն ես, ընդուրում՝ որին բարձր դաշտնյա է նա, այնքան ավելի զիլ դեմք է լինի դիտակը: Իր հերթին ԶՈՒ ԳԵ դեմք գեներալ Մովսես Քակորյանն օրեր հայտարարեց. «Նա, ով զինվորի հացն ուտում է, անբարյական է»: ԱՄԿԵԴ ասած, եթե դեմք է ընտել, թե գողին ավելի լավ է՝ անբարյական կոչել, թե շան տղա, ես հակված եմ երկրորդ սարքերակին, քանի ոչ բոլոր գողերն են ծանոթ անբարյական բարին, մինչդեռ շանտղայությունը բոլոր գողերին է համարի:

Այս համատեսում «շան տղա»-ն լավ է: Ասահի եմ, որ բոլոր նրանք, ովքեր մատղվել էին բարձր մակարդակի գողություն անել, իմանալով, որ իրենց բոլորը որպես «շան տղա» են ճանաչելու, գոնե երկար կմատչեմ՝ նախան այդ բայլին դիմելը, եւ գուցե չփմեն: Այսինքն՝ ներ երկրում կա բարձրասիճան գողերի մի տեսակ, որին դաշիձը չի սարսափեցնում, բայց կսարսափեցնի դիմակը, կլապ-կլապ: Ու կվանի: Ուրին գողություն անելիս տեսնենք, գոչելու ենք «շան տղա», ու ամևակի նրանից՝ տարման նար-

միջները կզբաղվեն Օրանով, թէ ոչ, նա միշտ ձանաչվելու է որդես «շան տղա»: Երբ հանկարծ վիրավորվի, ինչը իիչ է հավանական, կամ բարկանա, ինչը շատ է հավանական, կասեմ, որ մեմք չեմք ասել, Շարմազանովն է ասել, որ այդ գողությունը կոչվում է «շանտղություն», եւ ուրեմն նման գողն էլ «շան տղա» է:

Սյու կողմից՝ գողությանը ու գոյին դասելու համար կարելի է մաքուր ֆիզիկական դասիդ կիրառել, օրենքով։ Մանավանդ մեր անհոգի ժամանակներում, երբ հրագելան ցավը ոչ բոլորի համար է զգայուն։ Կարելի է օրինակ հայտարարել, կամ օրենք ընդունել, որ այսուհետ նա, ով բյուջեից կգողանա, «դեմք է բանել եւ ձեռքերը բոյից կտրել», ինչ դեմք ու այս ժողովրդավարական երկիր Սառույան Արարիայում են անում։ Եի լավ է, բայց «ամսոյա»-ն, այդուհանդերձ, ավելի լավ է։ Բանն այն է, որ բոլոր նրանք, ովքեր բյուջեից գողություն են անում, ոչ թե վախենում են թեւերը բոյից կտրվելուց այլ իրենի կարող են ցանկացածի թեւերը եւ ոչ միայն թեւերը բոյից կտրել։ Դեմքարա՞ «թեւերը բոյից կտրել» սպառնալիքը նրանց համար մի ժամանակակից անապահություն է առաջանակագործ կարողությունը և անգամ բոլորը գողություն են անում, անգամ գողությունը անելու, չի կարող զգացնել նրանց։ Նրանք գողություն են անում, բանի մասին գողություն են անում, որ վսահ են, որ իրենց ոչ ով չի կարող բռնել, եթե անգամ բոլորը գիտեն իրենց գործունեության մուկացական առանձնահատկությունների մասին, իսկ եթե ոչ ով չի կարող բռնել, ուրեմն թեւերն էլ չեն կարող բոյից կտրել, բանի որ դրա համար, նախ եւ առաջ, բռնելու դեմքը, ընդ որում մի բանի հոգով միաժամանակ որ համարձակ համայնք։

Ուրեմն՝ բերել մոռանամ «թեւերը բնից ղոկելու» առաջարկությունը եւ հիշեն ու ղահանջեն ուժի մեջ թողնել «շան տղա» դիմակը։ Ավելին ընդիհանրացնել այն՝ այսուհետ բոլոր ղետակած գողերին կոչել «շան տղա», նրանց արածն էլ «շանտղություն» ...

«Ըստ լուրջի» ...
Դեռ, իհարկե, կարելի է եւ թեւերդ բնից կտրել «օան տղու» դարագայում դա չի կարող համարվել մարդու իրավունքների խախտում կամ առաջնահատուկ դաժան դաշիճ:

Ո՞վ է խորիութղ տալիս Նախագահին

Աղրիլի 2-ին, նկատ ունեմ 2018-ի, գիշերային ժամերին Եռաբլուրը դեռ լի էր այցելուներով: Մարդկի օրվա ընթացքում չին հասցել լինել այնտեղ (մեռելոց էր) ու մի դահ ուղղակի կանգնել երկու տարի առաջ այդ օրը հայրենին փրկած տղաների առջև ու գիշերն էին կարողացել գալ: Գերազույն գլխավոր հրամանատարը չէր կարողացել: Անկեղծ ասած՝ չգիտեն դաշտառը, գուցե ժամանակ չի ունեցել, ամեն դեմքում Բաղրամյան 26-ը որեւէ բան չի հայտարարել, թե ինչո՞ւ ՐՅ նախագահ Սերժ Սարգսյանը աղրիլի 2-ին Եռաբլուր չի գնացել ու ուղերձ կամ դրա նման մի բան չի հղել: Չնայած, դատելով նախագահի դաշտունական կայթեցից, այդ օրը Սերժ Սարգսյանը միայն մի բան է արել՝ նա ընորհավորել է Արդելֆաթթահ ալ Սիսիին՝ Եղիշտոսի նախագահ Վերընտրվելու արիթով: Ըստ որում, Սիսիին նախագահ էր ընտրվել նախորդ շաքար, ու եթե ինչպես նախագահ Սարգսյանն է ասում՝ «հայ-Եղիշտական հարաբերությունները ճշատեն աչի են ընկել առանձնահատուկ գերմությամբ եւ անմիջականությամբ», աղա առնվազն տարակուսան է առաջացնում՝ Սիսիին ու ընորհավորելը: Քուսանին նախագահ Սիսիին այս ուշացումից հետևություններ չի անի, եւ բարեկամ Եղիշտոսի հետ կարունակեն դահլանը:

Հ. ԱՓՅԱՆ

ԳԵՂԱՄ ՔՅՈՒՐՈՒՅՆ

Օրեր առաջ իմբազիր ինչ-որ
ձեւով տարակուած դիմեց, թէ
ինչու եմ անգամ ստեղինը հ-
րանից ներկում: Կացը տողերիս
հեղինակին էր ուղղված, քանզի
հրամարակուամներիս ընթացքում
հաճախ եմ անդրադարձում ՀՀ
դարենային աղափովության եւ
անվանգության հարցերին, որ-
տեղ եք ստեղինն անգամ այս
առումով չդիմարկեն, այսու-
հանդեռ անկարող են չնկատել,
որ հայուն հազարավոր տաճի-
ռիկիներ իրենց խոհանոցային
արվեսը ստեղինի բացակա-
յության դարապայում ոչ լիա-
ժե կգնահատեն: Այսուես որ, ու-

թե իրենց գյուղանմտեսությունում արտադրվողի 1 տոկոսն է, այլ 2-3 տոկոսը, ասել է թե 6-9 հազար տոննա, ինչ տրամադրությամբ են ունկնդիրնելու ՀՀ գյուղնախառարության ու ՀՀ ազգային վիճակագրական ծառայության դաշտում մտադիր թերթում: Զերծ ու անգամ հեռավոր գրուց չծավալելով այս եւ հայկական խոհանոցներում այլ մննդահումքի տեսականիների արտադրությունից, նրանք կազմ ու դատրաս են իհննապուրել, որ ՀՀ լրաբեմային աղահովությունն ու անվանգությունը հուսավի վիճակում են, իրենք ամեն ինչ են անում դրանք առավել վստահելի աստիճանում դահելու ուղղությամբ, մեր մարդիկ այս հարցում կասկածելու ավկան մոռագության տակ մենք հարցերի հարցը՝ Երկրի դարեւնականգությունը, հայ գյուղական գյուղաբնակի հոգսն ու վիճակը, որը ՀՀ կառավարության փաստաթղթերով առաջնահերթ թուրքումների ցանկում է, իրականում դարձաբես չկա:

Փորձեմ այն ներկայացնել ինձ տեսա ու լսեցի, ստեղին մշակող մեր իհննական գյուղական համայնքում, հանրահայց Արագածոտն մուսում: Զրուցում եմ հատուցարողության միջոցով ստեղին լվացող մոտ 50-ամյա տղանարդու հետ: Լվացվող մշակաբույսը շատ աղքատ է առ ավելի հաճելի տեսքում և ունի, բան խոռոշ առեւտայի գանցերում ներկայացվածքը: Չեմ կասկածում նաեւ, որ գնուակարելիս մեր բնակիչները

Ըստ Հայութի կամաց պահանջման՝ առաջարկված է առաջարկ կատարել առաջարկագործության մասին:

Ծանոթանում ենք ՀՀ կառավարության հաստատված գյուղատնտեսության զարգացման ռազմավարական փաստաթղթերին, որոնցում հավասպում է դեռ 2015-ին 530 հազար տոննա հացահատիկի, 800 հազար գյուլս խոռոր եղջերավորի, 370 հազար խոզերի, 1,5 մլն մանր եղջերավորի, 10 մլն թռչնի, 270 հազար տոննա խաղողի բերքի մասին, երբ անգամ դրանց կեսը էլ չկա, իսկ աղբատիկ երկրի բյուջեի գումարները ծախսվել են, եթե մսիվել չասեմ: Դանանաման

եմ, որ անգամ թոյլ ընտեսություններ ունեցող երկրներում են աղբի մանրակարկիս ժեսակավորում իրականացնում, այրման ենթակա աղքահումբն օգտագործում ցենենի ու գաջի արտադրյուններում ծախսվող գազի փոխարեն, այդեւզ նոյասրում իրենց արտադրանի գների նաշշելիությանը: Ամենուր հաճանանան գործընթացներն անհասներն են ծավալում, անշուշտ հշխանությունների ակտիվ աջակցությամբ: Դժվար չէ դասկերացնել, թե ինչ ծավալի տարածք կազատվի Նուբարաշենի աղբահանքը այսկերտ վերացնելու, հողն իր հիմնական նոյասրակին ծառայեցնելու արդյունիւմ: Ցավով եմ նշում, որ մեզանում նման խնդիրները հեռավոր աղագային են թողնվում, դաշտառաբանվում ու արդարացվում:

Վերիհետեմ համանման մի փորձ: Ծուրջ 5 տարի առաջ, «Ազգ»-ի նյութերից մեկում նշել էի, որ Ավստրիայում ներմուծվող բանանի գինը տաս հաճախ 1 եվրոյից էլ մասշելի գնով է վաճառվում, այն ժամանակ 530 դրամով: Երբ այդ ցըանում դաշտունավարող ՀՀ առեւտրի նախարարին հարց ուղղվեց, բացարձությունն այն եղավ, որ հիշյալ գին առաջարկող առեւտրի օրինակը հավանաբար փակվում է, նախընտրում ցածր վերջնագին սահմանել: Մի կարճ ցըան գները մեզանում 600-700 դրամի միջակայինմ եր, որը հինգ 900 դրամ է: Խնկ ահա Ավստրիայում այն շարունակում են 1 եվրոյից ցածր գնով առաջարկել, որմիսի աղացուց վերցրել ենի սուլեմարկետներից նեկի հունվարյան գովազդային թերթիկից:

Դայաստանարնակին մասհոգող հարցերի ու խնդիրների շարանին կարծես վեր չկա, եթե ով չի ծովանում, խոսում է հայի աշխատասիրությունից, բարից հաց բամելու ունակությունից: Թե որեւէ եւ ինչ կերպ է դա հաստավում, մեր առօյան աղացույցներ չունի: Փոխարենը շրջապատիւ շրջանում զրոյց կա, որ եթե ցանկանում են առօրյա ոգեւորություն ապրել, հանրային հայտարարվող հեռուստաայիֆը դիմելու: 50-ամյա կենսափորձով յրագործիս այսօհ-

Օակ մոտեցումը հիմնականում տարօրինակ է թվում, բանզի անվանումով հանրային այս լրավաճիջոցի ոգետրություն առաջացնող արտադրանքը բոլորովին էլ շարժային հայաստանցու համար չի նախատեսված, այլ՝ ժամանցային ու զվարձանային տրամադրությունների դակաս չունեցող գլանուային երեւելիների: Ասված իրենց հետ, բողեքն ու դարեն, Արարչից էլ հերթական անգամ խնդրեն օգնել մեզ զորանալ, հզոր Քայասան դառնալ: Բայց չէ՞ որ Արարիչը մեր կայանալու հիմնական բոլոր միջոցները սկզել է՝ հող, ջուր, արեւ, որն ընդամենը հարկ է ըստ արժանվույն օգտագործել: Նախ լուծել երկրի բնակչության դարենային առաջնահետքությունները, հետո սրվել այլոց վայելիների բավարարանք, որը մեզանում գլխիվայր է տօջել եւ լատար դարձել հանրային անվատահության եւ անորոշության:

Կան չհնչեցնեն:

Գյուղոլորս հայկական ձեռով կամ՝ ստեղծինը եւ իր զինը

առիթ չղետք է ունենան: Խոկ թե ինչու են Խորայելի կառավարիչները հանդուժում, որ իրենց գյուղութեանում, որը մերմն հնցել գյուղաղավականություն զնահատականով են Եթեկայացնում ասեմբ ստեղիմի ահրելի բանակներ արտադրել, դա իրենց մերին գործն է, հողօքագործնան իրենց տեսականը, խկնեն ուրիշ է: Մերնոց հոգսն ու խնդիրը խաղողագործությունը զարգացնեն է, բերի առավելագույն բանակների սացումը, որի դայմանմերում է հնարավոր խաղողագործներին մթերման գին թելադրել ու դարտադրել դրանից սացվող բունդ ալկոհոլը էլ արտահանելով գերահույրներ սանալ: ՀՅ գյուղություն 10-յակ հազարավոր տննաներ խաղողի մթերում է իրականացնում, վերամշակողները դրանք գինու ու կոնյակի են վերածում, երբ հայաստանցիների բացաձակ մեծամասնությունը հիշյալ խմիչներ ողջ տարվա ընթացքում անգամ 1-ական գավաք չի օգտագործում: Խոկ ահա չարչկող ստեղիմի միջին հայաստանցու կողմից տարվա ընթացքում նվազագումը 7-8 կգ է սպառվում, որը իմանականում մերմուծվում է:

Գիտեմ, որ հիմա մեր այս վիճակի համար դատասխանառությունը տևափակ է:

Գիտեմ, որ հիմա մեր այս վիճակի համար դատասխանառությունը տևափակ է:

Պատկեր է ծիրանի ու մեռի
աննօան բանակներով աշխար-
հին ներկայանալու, գյուղական
գրոսացը ությունը զարգացնե-
լու առումներով, եթ մեզանուա-
միայն ժեղաւու հյուրանոց
ներն են ավելանում եւ իշխա-
նության ներկայացուցիչների ա-
րաբական ժեխներին վայել ա-
ռանձնաները: Սա է այն միջա-
վայրի կազմակրնան գրիծնն-
թացը, որը երկրի թիվ 1 դաւան-
նյան գաղց որակեց. ցավոր այս
դեմքի դրականը փոփոխվելո-
ւածներ ցուց չի տալիս:

Այս ընթացքում մեր տասնյակ
հազարավոր համերկրացիներ
հիմնականում ածխարհով մեր
սփռված իրենց ընտանիքների
անդամներին տեսակցելու առիջ
թով արտերկրներ են այցելում
տեսնում այնտեղ խնդիրները
լուծման ճակարդակն ու բնա-
կանաբար հարցնում ու տարա-
կուսում. լավ՝ ցորենն ու գարին
միրզն ու բանօրեթենը, հա-
տադուն ու չերն հնչ է որ չեն
կարողանում արտադրել, մեր
դարենադահովությունն ու ո-
դարենանվաճագրությունը եւած
խավորել, չխսելով գրեթե ձա-
խորված կենդանական ծագ-
ման սննդատեսակմերի արտադ-
րության մասին, որտեղ միայն
զներն են աշում:

ԱՄՍ ազգային անվանգության նոր թիմը հակված է հարվածելու Իրամին եւ նրա շահերին: Նախագահ Դոնալդ Թրամփի՝ Հանատեղ գործողությունների ծրագրի վրա կատարվող հարձակումը արդեն իսկ նշանակալի երկրորդներ եւ վիճաբանությունների է առաջացրել Եվրոպիթյունում, Զինաստանում եւ Ռուսաստանում, չիսուելով արդեն Իրամի մասին: Սակայն իրանցիների միջուկային հանաձայնագրի վրա ձեռնարկված գրոհը ԱՄՍ վաշակազմում բնարկվող հակաիրանական միակ տարբերակը չէ, գործ է ամերիկյան The Hill հրատարակությունը:

Եթե ԱՄՆ վարչակազմը ծգտում է նեղուսացնել Իրանին, ապա բայց կծեռնարկվեն Անդրկովկասի հետ իրանցիների հարաբերությունները փշացնելու նղասակով. խոսք համարես Քայաստանի եւ Աղրբեջանի ճամանի է: Այդ հարաբերությունները առանձնահատուկ կարենորություն ունեն Իրանի համար, քանի որ սվյալ երկները գտնվում են Իրանի հյուսիսում եւ հյուսիս-արեւմուտքում: ԱՄՆ-ը կարող է ոչ միայն իր շահերն առաջ մնել Կովկասում, այլև հարված հասցնել Իրանին եւ նրա գործընկեր Ռուսաստանին:

Դա անելը բավական հետք է:
Վերջին տարիներին Իրանի եւ
Աղրեցանի միջեւ գոյություն
ունեին փոխարակ կասկած-
ներ: Աղրեցանն առաջպա դես-
չի վսահում Իրանին, չնայած
այն բանին, որ Երկրորդ հար-
բերությունները բարեպավել են
2012-ից ի վեր: Այն ժամանակ
բացահայտվել էին Աղրեցանի
եւ Իրայթի դեմ ահարեկչա-
կան հաջակումներ ձեռնարկե-

ԱՄԵՐԻԿԱՆԻ ՀԱՐՎԱԴԵԼ ԻՐԱՆԻՒ

Suriածաշրջանում Իրանին մեկուսացնելու մասդրություն

የብ ሆርተዥስት መሰነድ አጠቃላይ
በተሸጋዣ ተመዝግበዋል ነው
እና የሚከተሉት ነው፡፡

Այնուեւ է սացվում, ու
թրանփի վարչակազմի առջև
ճանադարձը բաց է: Անհրա-
ժեշտ է խթանելով գուգրութեա-
ծնութան հետ, որդեսզի հնարա-
վոր լինի նոյասել Կովկասի
տարածաշրանում խաղաղու-
թյան աղափակմանը եւ նվազ-
ագույնի հասցեն Մոսկվայի
ազդեցությունն ու թերանի
«չարաճիությունը»: Սանձեռ-
լով Լեռնային Ղարաբաղի հա-
կամարտությունը կարգավորելո-

Պարտավորությունը, Վերջին
գուգորդելով օգուտների ու ղատ-
ժամիջոցների համակարգի
հետ, ԱՄՆ Վարչակազմը կարող
է ուժեղացնել Երկրի ազդեցու-
թյունը Տարածաշրջանում:
Թրամփը նաև կարող է տարա-
ծաշրջանում ԱՄՆ-ի շահերն առ

ռաջ մղել մի կողմից Յայաստա
նի եւ Արքթօնի հետ, մյուս
կողմից՝ Ռուսաստանի եւ Իտա-
նի հետ հարաբերություններու
որու հեռավորություն դահողա-

Նելու միջոցով։
Թերանի հայտարարություն
ներում նշահոգություն է արտա-
հայտվում Արքեջանում ամենի
կացի զինվորականների կա-
հառուկ ծառայությունների առ-
խատակիցների հայտնվելու
հնարավորության կատակցու-
թյանը։ Կաշինգտոնը կարող
նաեւ ուժեղացնել ճնշումը Հա-
յաստանի վրա, որդեսզի թու-
լացնի հայ-իրանական հարա-
բերությունները։

Ավելին, ցանկալի է համար վուա ԱՍՏ-ի Անդրկայության ուժեղ դացումն Անդրկողվասում, աճ կախ Մեծավոր Արեւելի իրար բույրումից եւ Իրանի կամ Վրաստանի հետ հարաբերություններից: Վաշինգտոնի հանար կարե ու է ընդլայնել Էնթրափայի ծառ

տակարառումները Կովկասից դեղի Եվրոճիություն: Կովկասում ԱՄՍ-ի առաջել ակտիվ մասնակցությունը նաև թուացնում է Ռուսաստանի ձնուումը Թուրքիայի վրա եւ հիմք ստեղծում Անկարայի ու ԱՄՍ-ի դաշնամի ամրապնդման համար:

Որմեսզի ԱՄՆ-ը կարողանա
սարածաւզանում արդյունավե-
տութեա առաջ մղել իր շահերը եւ
ժողովրդավարական արժենները,
նա դեմք է մեծ շահագրգու-
թյուն դրսեւոր Հայաստանի եւ
Ադրբեյջանի անվանգության
աղափառման նկատմամբ: Հա-
կառակ դեմքում որեւէ հիմք չի
լինի կարծելու, թե այդ երկրների
կառավարությունները լրջորեն
կվերաբերվեն ԱՄՆ-ի շահերին,
չխոսելով արդեն ժողովրդավա-
րական արժենների մասին:

Պոտենցիալ կերպով ԱՍՄ-ը կարող է եռակի ժահում ունենալ: Նախ եւ առաջ, ընդպայմելով սեփական ազդեցությունը Անդրկովկասում եւ ամրապնդելով հարաբերությունները Հայաստանի ու Ադրբեյջանի հետ, ԱՍՄ-ը կարող է նոյասել խաղաղությանը: Երկրորդ, ԱՍՄ-ը հնարավորություն է սահմում նվազեցնելու Ռուսաստանի եւ Իրանի ազդեցությունը Կովկասում եւ հարեւան շրջաններում:

Հայ փորձագետներ կարծում
են, որ ԱՄՆ-ը տարածութա-
նում ունի բազմաթիվ հետար-
րություններ ու գերակայություն-
ներ: Սակայն եթե Վաշինգտոնն
իրով ուզում է ձնուու գործադրել
Թթրանի վրա, ապա նա դեմք է
սկսի հենց Կովկասից:

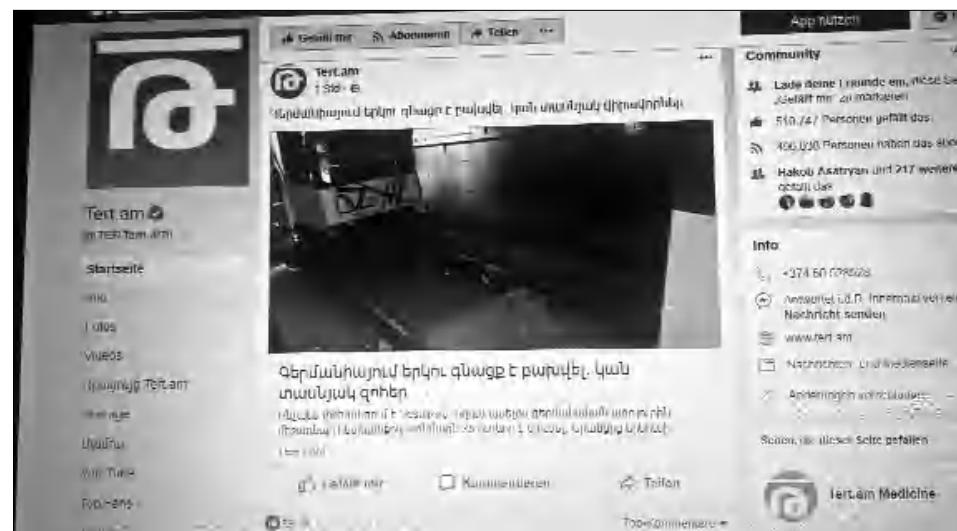
ՏԵՐԱՎՈՐՈՒԹԻՒՆ ՆԱԽԾՆՈՒՄ Է ՍՊԱՆԵԼ

ԳԵՐԱԿԱՆԻ

Օր անաց Գել.առ-ի օր գործադրությունը սկսվել է 1992 թվականի մայիսի 1-ին, ուժի մեջ մտնելու օրը՝ պատմական հարթակում առաջին առաջարկը լուսանկարներից, մեծ շուրջ առաջարկ կայացի հիմնադրման 10-ամյակը: Ես ել, անկեղծ ասած, ուրախացա, որ նախ՝ այդքան դիմացել են եւ՝ Վառական են շարունակել իրենց աշխատանքը: Զգիտեմ՝ նոյն օրը կենացների, գովեսների կողին դժգոհություն, դիտություն, առաջընթացն ու կատարելագործումը խթանող որուել տող գրվել, հնչել է, թե՛ ոչ, բայց գիտեմ, որ ինմանամարտությունն ու բնադրատությունը մեր երկրում ընդունելի արժեքներ չեն մի շարլարավաճիջոցների հեկավարների, նաև որոշ լրագորդների համար:

Օղերաշիվության ետևից ընկած այս լրատվամիջոցը խմբագրի, սրբագրիչի հասիի ունի, թէ մյուսների նման ֆինանսներ խնայելու դաշտառով դրանց կարիքը նկատելու չի տալիս, հաճախ են ինձ իրենց բողոքը փոխանցում Գերմանիայում բնակվող մեր այն հայրենակիցները, որ ինձ ննան բանասիրական կրթություն ունեն ու ամեն օր հետևում են ինքնեւսային այդ եւ այլ լրատվամիջոցների աշխատանքին: Նրանց դժգոհությունը հաևկաղես Գերմանիայի տեղանունների, հայսնի մարդկանց ազգանունների սխալ՝ ռուսեւնի հնչմանը եւ գրությանը հայոց լեզվով ներկայացնելու է, ինչդես օրինակ իմ՝ ստորեւ ներկայացվող օրինակում է:

Աղօւ Է:
Աղրիլի Յ-ին ի թիվս այլ լուրերի
Tert.am-ը հրապարակել էր նաև «Գերմա-
նիայում Երկու գնացք է բախվել, կան
տանյակ զրիեր» Վերտառությամբ լուրը:
«Գերմանիայի Յուսահային Ռեյն- Վես-
ֆալիա Երկրամասի Դույսբուրգ քաղաքում

Մետրոյի Երկու գնացք է բախվել մինյանց հնչղես փոխանցում է vesti.ru-ն հղում անելով գերմանական աղբյուրին (Ո՞՛ հս տակեցված չէ- **Ա.Ա.Ր.**), միջադեմի հետեւ անեղով առնվազն 35 ուղեւոր է տուժել Նրանցից Երկուսի վիճակը բժիշկները գնահատում են որպես «ծան», փոխանցում էր Tert.am-ը՝ այդուհետ իր շարադրանքում սակայն չիհատակելով զոհերի մասին:

Խմբագրելու դարտականություն չստանձնելով, բավարարվեն նախ սիսակած մի տեղանուն ճշտելով։ Առաջին անգամ չէ, որ այս լրատվամիջոցը Դուենու սի փոխարեն գրում է Ռեյն ռուսերենի ազրեցությանը իհարկե։ Դառնան լուրի բովանդակությանը։ Բարեբախտաբար միանի ժամ անց էլ գերմանական ուսումնական աղյուս չհաղորդեց, թե ծանր վիրավոր ներխություն մասնաւուն է։ Արագու լրատվամիջոցը պահանջում է առաջին անգամ այս գործությունը առաջին անգամ անցնելու համար։

վամիջոցի ֆեյսբուքյան էօնմ տեղեկարտեցի, որ վերնագիրը փոխեն, բանի որ անհիմն է: Ինձ միշտ զարմացնում է այլությունը, որ «սամում ես» գործընկերներիցդ, երբ նրանց հաղորդած որեւէ ժղովություն փորձում ես ուղղել: «Ծնորհակալություն» բառն այս դարավայում նոացա նույնիսկ փնտել, բանի որ Ակատիցի, թե ժամեր անց իմ մեկնաբանությունը հեռացվեց, իսկ լուրը ներկայացվեց նոյն վերնագրով՝ մի փոփոխությամբ վերնագրի վերեւում տեղադրված լուսակարից ավելի վեր «տանյակ զրիեր» ձևակերպումը դարձավ «տանյակ վիրուներ»: Փասորեն լուրը չկորցրեց և «խայջը»: Ներում են հայում նման եռակացության համար, բայց այլ բարձիություն այն փաստը, որ լուրն արագ ստուգավորում էր Lika Hayrapetyan եւ հայկաբեկներ: Այս բոլորանին լուրերը լուր Ֆեյս-

բոլյան օգտաերերը: Ականջալի համար ուրեմն կարելի՞ է վիրավորներին «տանցակ զոհ» դարձնել: Ցինիկ չէ արդյոյ վիրավոր մարդուն այդիան հետև ու արագ գտելով սպանելո:

Սխալվել կարող ենք բոլորս, բայց սվյալ
դարագայում դրոֆեսիոնալ սխալ է՝ ա-
ռանց երկրորդ աղբյուրից տեղեկավոլ-
քյունը ճշտելու լուր գրելը, այնուհետեւ՝ ի՞նչ
կա որ, գրեցինք, ուղղեցինք մի վերնագիր
էլ կավելացնենք, իսկ մեր սխալի համար
ներում էլ չենք հայցի՝ ժամանակ չկա:
Լրագրությունը լուրջ մասնագիտություն է,
եւ վասնագավոր, եթր չսուուգված տեղեկու-
թյուն եւ հաղորդում: Օղերաշիվ լինել,
այսպես ասեմ՝ ես էլ եմ սիրում, առցան-
ցի դարագայում՝ դա շնչառություն է,
բայց իրեն հարզող լրատվամիջոցը, կար-
ծում եմ, դիմի նախընթարի ուշանալ, բան
չսուուգված լուր հաղորդի զոհի, զոհերի
նախալ:

Նոյն լուրի տակ ֆեյսբուկյան օգտատեր Anahit T. Antonyan-ի լատինատառ հայերեն գրառումը, կարծում են, դիմի հետաքրի նաև... ընթերցողը կիուժի՝ ղեկավագությունը էլ գնաց ա այրվել այսօր, ինչու ոչ ո՛չ չեղարանում այդ լուրը: Գերմանիան մեզ ինչ», գրում է Անահիտ Անտոնյանը: Նրա գրանքն արձանի արտահայտութեանը նշանով է արձագանքել Grig Van Greg օգտատերը: Չաս կուզենայի, որ 10-ամյակը բոլորած Tert.am-ը անտարելու չմնար, դատասխան գրեթե հատկապես այն դարագայում, երբ խոսքը մարդկային ցավին է վերաբերում՝ այդ դարագայում հեռու երկիր չկա, իսկ այդ «գերմանիաներում մեր հայրենակիցներն ի դեմք օրենք բաւարարում են»:

Ազգական պատմության թանգարան

Թիվ 13(373)
6 ԱՊՐԻԼ
2018

Արծվի ԲԱԽՉԻՆՅԱՆ

Ամերիկյան գրական անդաստանում լուց մի հայկական ձայն՝ այնքան բնութ, այնքան խրոխ, այնքան հայանվեր.... Նոր փիլտրուն ուսերին բեռնված 83 տարերն անզամ մեզ թույ չեն տալիս ասել,

թե Դայանա Stev-Հովհաննեայանը կյանից հեռացավ օտքարիում այնան կյանով լի էր նա ու հավերժ կանացի... Մենի՛ ծամուռապանի՛ հերակլոր 1994

Ծնն օսատքացամ հեռավոր 1994 թվականի հունիսին, երբ նա եկել էր Հայաստան՝ թարգմանելու հայ դրեզիա եւ կազմելու երկու ժողովածու (մեկը՝ հայ բանաստեղուուիների գործերի): Մի լուսառող առավոտ Աշխենիս հետ, որը նեկամսից դաշնապու էր կյանքիս ընկերուինն, առանց նախարիս դայմանավորվելու, գնացին Երեւանի հաճալսարանի հյուրատուն, թակեցին նրա սենյակի դուռը. նա մեզ դիմավորեց լուսանկարներից ծանր ջերմ ժմիթով՝ հայոր սարվա ծանրի, ավելին՝ մտերիմի դես...

-Տիկի՞ն Դայանա...-, սկսեցի ես:
-Դիզի՞ն մի՞ ըստը, - ասաց նա իր ամերիկյան առօգանությամբ, եւ այդ դասից նա մնաց դարձապես Դայանա...

Անսպասելի (եւ անճանորթ) հյուրերի այցը Օրան ոչ շփոթեցրեց, ոչ էլ տարօնակ թվաց: Մեկ րոբեր մեզ լուս ժմատալուց ու մեր տարած ծառիկմերով ու գրնով զբաղվելուց հետ սկսեց խոսել ու խոսել: Պարզ, բարեխիր, անմիջական, ժմուռն, երեմն՝ արտակենուրոն, հումորով, խոսաւեն, դյուրահական, գերզգայուն, ավելի բան շիշակ, փիշուն, բայց միաժամանակ՝ ուժեղ... Արդեն վաթուն տարեկան եր, բայց տեսնով ու դահվածնով՝ աղջկական, գերեթ աղջնակային, ուստիեւ ցըշանցում եր ամեն թեմա, որ կարող եր մատնել իր տարիքը:

-Ամերիկայի մէջ բանաստեղծութիւն
շաս չեն սիրել,- առաջին իսկ հանդիպ-
մանը ասաց նա:

Յայիշ էր իր երկար մազերով ու կանաչ աշերով: Յիշեցի նոր ժողովածուներից մեկի վերնագիրը՝ «ՍԵՐ ԱԶԲԵՐ՝ կանաչ աշերի խորնում»... Արտափինով՝ ոչ հայկան, սակայն գտարյուն հայ, որը ծանր էր տանում իր ժողովորի դժվարին ներկան: Ասես մեղապոք էր զգում, որ ինն աղրում է աղափուկ Աներիկայում, իսկ Յայասանում մարդիկ սիհմված են ամենօրյա դժվարություններ հաղթահարել՝ գոյատելման համար...

Դայանայի երեւ ամսվա կեցության ընթացքում սկսեցի դարբերաբար այցելել նրան, առաջարկել իին ու նոր բանաստեղծներից սարքեր գրիծու, հայ բանաստեղծությունների՝ իմ կատարած անզեւեն տողայի թարգմանություններ, հրավիրել մշակութային միջոցառումների... Այդուես սկիզբ առավ մեր այնտան թանկ ընկերությունը: Դայանայի սերն ու բարեկամությունը տարձեց նաև ընտանիքին անդամների, զավակներին Վրա, սարհներ շարունակ նաճակագրեցին, օգտակար եղանակներ նրան սարքեր հարցերով, նրա մի բանի բանաստեղծություն թարգմանեցի հայերն ու ուսեւեն, նաև հյուրընկալվեցի նրա գերին հարլի մերժությունը:

1994-ին առաջին անգամ Դայանային տարա Գրականության եւ արվեստի թանգարան: Այստեղ նա ծանոթացավ հորո՝ թանգարանի այն ժամանակվա և սօնելու հետիկ Բախչինյանի եւ լուսահոգի գրաքննադատական Ալբերտ Կոստանյանի հետ: Պարոն Ալբերտը, որ խիստ ու ճաշակավոր բննադատակ էր ու գրվեսների մեջ՝ ոչ շուայլ, հետո ինձ հետ մասնակիուր զրոյցում բարձր գնահատականներ սկսեց Դայանայի դրդականին:

Թանգարանում Դայանան ցանկացավ տեսնել իր դաշտելի բանասեղծի՝ Դա-

նիել Վարուժանի ձեռագրերը: Երբ ֆոն-դամակը թերեց մի բանի նմուտ, Դայանան, ի տև այդ անգին նասումների, չչարողացավ արցումները զալել... թեև Վարուժանի ձեռագրի մի դատարկի ամեն օր իր աչի առջեւ էր՝ շրջանակված ու կախված իր հյուրասենյակի դատին...

Արհասարակ, ուստի էր հոլվում: Այդ դես հոլվեց Դանիել Երաժշչակի դեկապարած «Շարական» համույթի համեմագին՝ լսելով մեր հոգեւոր ու ժողովրդական երգերի բյուտեյա մշակումներն ու վճիռ կատարումները...

Նա մո՞տ անընդիմա մարդկի էին գալիս: Բոլորին ընդունում էր անկենջ ժողովով եւ ժամանակ էր տրամադրում: Դժվար աշի էր, բայց հյուրերն իրենց հետ պերում էին տեսակ-տեսակ ճաշեր ու աշրբեր ուստի լիներ, որոնց մեջ մասին մեր ասկեցիկ Դայանան մատով չէր դիմում....

Ծիչ եւ բարերա Դիանա Արգարի բարեհած վերաբերնունը եւ տարիներ անց նրա դաս վիճ իր դստեր անվանել էր Դայանա: Դուք համատես հայախոս է եղել եւ անզամ հայ յերեն գիր հեղինակել, իսկ մայրը՝ Ծովոն դես դատենցի ծնողների զավակ Մարիան Խորայելյանը, ամերիկացին հայուհի եր...

Ես ծնվեցի
Երկար ու դժվարին երկունից հետ...
Ինձ ծնվել օգնեցին
Նարեկացին, Սիամանթռն ու Վարուժանը
որոնի որոշեցին, որ արժե
ինձ յուս աշխարհ բերել...

Պատմում էր, որ գրեթե ամեն or բանաստեղծություն է գրում: Անակնակալի եկավի հնանալով, որ կարդացել եմ իր առաջին տարված բանաստեղծությունը՝ 1945 ին, «Հայրենիք ուիշիում», երբ ընդամենը 11 տարեկան էր: «Մոռացի՛, դև մանկական բան էր»: Բայց մոռանա՞լ արդյո՞ւ

բառերն ու արտահայտությունները, իհաւակված հայոց հին ու նոր դասմության, բանահյուսության, գրականության կերպարները, իր հին ու նոր գրչությանների անունները... Դայանային խնդրեցի դասմել Սարդյանի հետ իր հանդիպումների մասին, սղագրեցի նրա դասմածը, որը եւ հրաշարակում եմ սոսրել.

«Եր Վիլյամ Սարոյանն առաջին ամ-
գամ եկել է Բուստո՛ իմ բաղադր, այցելել
է «Դայրենիի» խմբագրություն, տեսակ-
ցել ծնողներիս հետ, ճաշել նրանց հետ,
սակայն այդ ժամանակ ես չեմ հանդի-
դել նրան: 1979-ին լուս տեսավ հայ
դրեզիայից կատարած իմ թարգմանու-
թյունների ժողովածուն: «Քոյլամբիա
փրես» հրատարակչությունն ասաց, որ
դեմք է կարծիք ներկայացնել, եւ գիրքն ու-
ղարկել է Սարոյանին: Վերջինս նամակ է
ուղարկել հրատարակչությանը՝ խնդրե-
լով իմ հասցեն: Ծույզ նամակ սացա
Սարոյանից, որտեղ նա գրել էր. «Գիտե՞ս,
ես առաջին անգամ ո՞ք թարգմանություն-
ները տեսել եմ Փարիզում, «Քրիսչն սա-
յրնս մոնիթորում»: Նետագայում Վա-
հագն Դավթյանն ինձ դատմեց, որ Սա-
րոյանը Փարիզից զանգահարել է իրեն եւ
կարդացել իմ անգլերեն թարգմանու-

Դայանայի լույսի միջոն

սեի, թատրագես Լեւոն Հայսվերդյանի եւ այլոց hts, իսկ նրա միջոցով ձեռք բերեցի երկու հիմնայի ընկեր՝ ի դեմս թարգմանական գրծում նրան մեծապես օգնող մեր համալսարանի անգլիական ֆակուլտետի ուսանողներ Գոհար Բարսեղյանի եւ Արմինի Փիլիոյանի, որոնք եւս մինչեւ վեց մասզին Կայանայի մերիմներ...

Չորսաւոր Դայաման հայախառն անզ-
լերներ երկար դաշտում էր ու դաշտում
թի իմ ու թի իր բացած թեմաներով: Եթի խ-
տում իր ճամփի հայտնի բանաստեղծութիւնն

կյա բազմաթիվ հասալսարաններու դրեզիայի եւ երաժշտության միջոցով դասմելով հայոց դասնությունը։ Բայց միշտ հիշում էր հոր՝ Խարթերի ուկեղեն դաշի Դատեն գյուղում ծնված, Սեբաստիա Սուրբի գինակից Հովհաննես Տեր-Հովհաննեսյանին, որն իր ժողովրդին դատիսած Մեծ զուլամից հետո հասել էր Երևան եւ նորասեղծ Քայասանի Քամրադետության կառավարության կողմից ուղարկվել ԱԱԾ՝ գյուղամնեսություն ուսանելու Նոր ճամասարքին ամօն էր Բայրութ

օաշին թթովանմերը... Պատմում էր ի ձանաչած գրողների մասին, որոնցից ո մամբ ամերիկյան դրեզիայի դասական ներ էին, մեզ ծանոք՝ արտասահմանյամ գրականության դասերից: Երեմն իհումա էր այլ անգիտագիր հայ հեղինակների, որնց մեջ մասը, ի տարբերություն իրեն չեն մտել ամերիկյան գրականություն տողագրված չշինելով՝ ամերիկյան գրական մանուկում եւ հրատարակչություններում: Պատմում էր Նոր Անգլիա (Սյու Ինգլին) նախանձի բանասերծության ակումբի եւ իր հիմնած Դանիել Վարուժանի անվան գրական մրցանակի մասին որ հարուցել էր որոշ քուրիվասեր ամերիկացիների վրդովումը: Պատմում էր Թիֆլիսում Փարաջանովի հետ իր անլեզականիդարձան մասին (որը գրի եմ առել եւ հրատարակել **«Ազգ»**-ում): Պատմում էր ի դուստրերի՝ Մարոյի ու Սոնայի մասին դժգոհի եր, որ Վերջինս հայի հետ չի ամուսնացել ու հոյս էր հայտնում, որ կրածան վի: Կմն էլ այրուես ամուսնալուծվել է ամերիկացի ամուսնուց՝ Զիմ Դալիհցի երբ Վերջինս մի անգամ անգույնեւն էր արտահայտվել հայերի մասին: Չնայած ու այս նոյն Զիմ Դալին Դայանայի սիրը նվաճելու համար հայերենի դասերի էլեկտրոնային գնացել: Մենք շատ էինք սիրում նրա այս դատանությունը, թե ինչպես մի անգամ հայկական մի հավաքի ժամանակ իր ամուսնուն հայի տեղ դնելով՝ մի հայուհի հարցել: «Եսկ ձեր կինը հա՞յ է»: «Ան ուրածում, - դատասիսանել է Զիմը, - ես երես չի ամուսնանա օսարի հետ» (օսար բառը այսի է հայերեն):

Հայ լինել՝ նօսնակում է ընտել
խեթական եւ ուրարտական արմաներ։
Հայ մնալ՝ նօսնակում է ուտել
դասմության արգելված դժուղներ։

Դայանայի դրեզիայի, իսկ այնուհետև՝ հմայիչ մարդկային նկարագրի հանդեպ իմ սիրուն երեւի նաւի նկաստի է երդվա սարոյանասեր լինելս, բանի որ կարդացելի, որ Վիլյամ Սարոյանը Դայանային անվանել է «անսովոր եւ մեծ տաղանդ»: «Կարդացե՛ք Դայանային եւ ցնծացե՛ք, շարունակել է Մեծ թիժիսցին, - նրա դրեզիան առ առ անհաջող է առաջանալ, առ ամերիկյան առ առ համանարդկային եւ... բացարձակադեմ հայլական»: Խվաղես, ո՞ր օսարա լեզու հայ բանաստեղծի գործերում են այստան առասորդն գործածված հայերեւ

Այդ տարի այնիւ ստվորել էին Դայանայի ներկայությանը, որ նրա մեկնումից հետո բանաստեղծ Յուրի Սահակյանն ասաց. «Երեւանը իհմա ինչ դատարկ է թվում առանց Դայանայի»: Արջեւում եւս մեկ դժվարին ձմեռ էր, եւ Դայանան օվկիանոսի այն կողմից ժամանակ առ ժամանակ դրամական օգնություն էր ուղարկում Դայանանի իր գրչունկերներին՝ ինըն էլ չինելով ունետր, այն դեմքում, երբ նրանից անհամեմատ հարուստ գրական գործիչներ, որ երթեմն գալիս էին Դայանան՝ իրենց փառք վայելելու, երթեւ նման բան էին անում:

Նսան բան չէին անում...
Հաջորդ անգամ նա Դայաստան եկավ
1999-ին, իր ղետ անուց երգ՝ Դելենի
հետ։ Շարունակում էր հայ բանաստեղծ-
ների բարգմանությունների գործը։ Մի
անգամ նրա հետ հանդիպում տեղի ունե-
ցավ Դելենիկ Դենիրյանի տուն-բան-
գարանում։ Ձերմ, անկաշ-
կանո մթնոլորտ էր։

ԵԱՀՐՈՒԹԱԿԱՆԻ ԽԱԾՔ

Մցանակաբաւչնություն՝ իտալական ձեւու

Իտալիայի Ագրիջենոս բաղադրում ամեն տարի կազմակերպվում է Միջազգային մրցույթառաջնությունը: Այս տարի ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի հրահանգով այն նվիրվելու է մարդկության ոչ նյութական մշակութային ժառանգությանը, այսինքն՝ նաև ակից մետությունները մեթս է ներկայացնեին ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի ցանկում ընդգրկված իրենց էթնիկ մշակությունը: Հս մրցույթ-կառաջնության մասնակիցների՝ յուրաքանչյուր ելույթ մեթս է լինել երաժշտական համար՝ դար, երգ, բեմականացում, բանահյուսություն:

ընդգրկված է ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի ցանկում, «Կարինը» հենց դա էլ Աերկայացրել է հայաստանյան ծրագրում: Երկրորդ համարը «Քոչարին» էր՝ դարձյալ ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ում ընդգրկված:

Φωνωστού η μακρινόρη λεστ-

թիշները տեղեկացրել, որ եղոյքները դեմք է աս արագ կրասվեն ու դառնան 3-7 րողեր: Մերոնք հնարավորինս կրատել են բենադրությունը: Ենան այդ ժամանակ էլ դարձվել է, որ եղոյքները գնահատողները ոչ թե ճասնագիտական ժողովին է՝ ՀՈՒՆԵՍԿՕ-ի կողմից ուղղորդված, այլ հանդիսատեսը, որը դեմք է վեեարկի առցանց: 18 երկիր ելույթ է ունեցել, այդ թվում՝ Վրաստանը: Բոլոր խմբերն էլ ստիպված են եղել ենթարկվել կազմակերպիչների դահանջներին, քացի Վրացիներից: Նրանք ելույթ են ունեցել աննավերջում եւ ոչ կրծաված համարով, որը ներկայացրել է ոչ երնիկ մշակույթ, այլ բեճական ժողով: Փառատոնի աղօահա

մասնակիցների առջեւ օր ցերեկով Եվրոպացիներն անթափույց կողմնակալ Վերաբերնուն են ցույց սկել: Ակսվել է առցանց վետակությունը. հայտարարել են 3-րդ տեղն զքաղեցրած երկրի անունը՝ Հայաստան, երկրորդ տեղը՝ Արգենտինա... դեռ այս անունները չհայտարարած վրացիները բեմի հետևում համացանցով ուղիղ երեր են նմեռու Ճիշ-ուրախությամբ տեղեկացրել, որ իրենին գրավել են 1-ին տեղը. հենց այդ դափնին էլ փառատնին կազմակերպիչները բեմին են հայտնել՝ Վրաստան՝ 1-ին մրցանակ: Եվ այս ամենն անսիրո ինֆավստահ ու ժիրաբար:

Մրցութիւնը պահանջներն ու արդյունքները բողոքակելու դաշտաւաս կարիքացիներին են մոտենացել փառատօնի կազմակերպիչները։ Նրանի հիլու-հնազանդ լսելով բոլոր մեղադրանները, համաձայնել, որ բազմաթիվ անհաջողություններ են թույլ տվել, ու խորականություն են դրել մասնակից երկրների միջեւ, ու Վրաստանը չի ներկայացրել էքսիկ մշակույթ, որ խախտել է կանոնները, որ չի ենթակվել դահանջներին ու չի կրատել իր ելույթը, որ Քայաստանը ֆավորիտ է առաջատար պատճեն կազմությունների համար։

Ի հայում էր ու իրավունք ունի բռնդել ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ին ...
որ... Բայց ոչ մի «որ» չի փոխել
մրցույթի արդյունքները. Վրացի-
ներն առել են 1-ին տեղի իրենց
մրցանակը, երջանիկ ու գոհ Վե-
րապարձել իրենց երկիր: Ի դեպ,
տարգվել է, որ օնլայն վերակու-
թյան ժամանակ Վրաստանն
անգամ լավագույն հնագակում
չի եղել:

Իտալացիներն իրենց մեղմեր քավելու համար խոսացել են, որ հաջորդ տարի իրենց միջոցներով «Կարին» խմբին կիրակիրեն հերթական փառատնը բացելու: Իհարկե, կարինցիները հասկացել են, որ դրանից Եվրոպացիների հերթական սին խոսում են: Նրանց միշտարում է այն, որ 100 հազար հանդիսատեսի առաջ ներկայացրել են «Սասմա ծուերն» ու «Ջոչարին»: Դայաստանի տեղը չինացող, անունը չլսած օսարագիները միահամուռ վանկարկել են՝ Ար-Մե-Յիհա, հետարք-վել մեր դարերով, երածությամբ, չեն թափցրել, որ անքացատեի ոգեւորյուն են առերել «Կարին» ելույթի ժամանակ, բայց դեռ վերջուն վրացական ուուն է հաղթել: Եվրոպա-ՅՈՒՆԵՍԿՕ միասնությանը հաջովակել է մասնակից երկրների մեջ գմանություն հրահերել: «Կարին» էլ դեռ 3 միլիոն դաշտ դեմք է փակի:

→ **U** Յանդիլումից հետ-
սո, եր արդեն դուրս
էիմ եկել, նրան մոտե-
ցավ միջոցառմանը ներկա մի
երիտասարդ բանաստեղծութիւնը ու
գումարեց. «Դու Կարգին հայերեն
չգիտե՞ս, դու իրավունք չունե՞ս
հայ բանաստեղծություն թագ-
մանել»: Իր դարսը համարեց
մարդուն օսորել, ցըզեց ու
զնաց: Դայանան ասես փոլ ե-
կավ, սկսեց արտասպել: Մենք
այլում էիմ ու փորձում սփոփել
զգայուն ժիկնոջը, նա հանդար
էր, բայց զգացվում էր, որ մեզը
մի բան փուլ-փուլ է եղել: Եվ
հանկարծ չգիտես որտեղից մեր
առօտեւ հայսնվեց մի փոփրիկ
տոք, ձեռին ծավակփոխոջ սկեց
Դայանային ու փախավ: Կար-
ծես Աստված կազմակերպեց
այդ միզանսցենը: Դայանայի
տրամադրությունը միանգամից
լավացավ...

Այստեղ նշեմ, որ Դայանան
ինըն էլ չէր թագնում, որ իր հայե-
րենն ուժում չէ, որ ինըն միշտ թարգ-
մանել է տողացիներից կամ բա-
ռարանով՝ դրանի համեմատելով
բնագրերի հետ (Երբեմն՝ այլոց
օգնությանք): Ինչ խոս, անաշառ
լինելու հաճար ասեն, որ հաճախ
նա շատ է հեռացել բնագրից՝ Եր-
բեմն գրելով լրիվ նոր բանաստեղ-
ծություն: (Սահան կերպ Վարվել են,
ի դեմ, հայ դոեզիան ռուսերեն
թարգմանած շատ թարգմանիչ-
ներ): Նոր հաճար առաջնայինը
ոչ թե բանաստեղծությունը բա-
ռացի փոխանցելը էր, այլ ստեղ-
ծագործության տրամադրությունն
անզերենով վերարտադրելը: Իր
հետ վարած երեք հարցազրոյց-
ներից առաջինում նա ասել է.
«Ես ի ծնե եղել եմ Երկլեզու: Եր-
կու լեզուներով էլ խոսում էին մեր
տանը, սակայն ասիժանարար
անզերենը սկսեց գերիշելու: Ես

Ի դեմք, 1994-ի այցի ժամանակ Դայանայի հայերեն այն բացվեց, որ նա մինչեւ ան-

ԳԱՅԱՆԱԿԻ ԼՐԱՍԻ ՄԻջով

թարգմանել հայերենից հռու հետ
միասին»։ Առաջին գործը եղել են
շարականներ, որոնց հաջորդել
են նի բարի բանաս্তեղություն
Վարուժանի «Հացին Երզը» ժո-
ղովածովից։ Դարցի, թե որն է ին-
թարգմանական սկզբունքը
«Թարգմանությունը չտեսի լինի
բայ առ բայ։ Այն տեսի լինի եւ-
րածություն առ եւրածություն։
Թարգմանիչը երեւ դարտակա-
նություն ունի։ Արածին՝ բայ

զամ փորձեց հայերեն թարգմանել իր հումորով բանաս্তեղծ կան Երկսողը՝ «Man might have been a lot wiser if Eve came first as supervisor», որ հնչեց այսպես «Մարդը դիմի ըլլար աւելի աժանաւուր, եթէ Եվան օճեր իրու դիրիժոր»։ Երբ բացատեցի, որ դիրիժոր բառը Տեղին չէ, Երկուամ ծիծաղեցին, ու նա նոյն համ գով նոր բառ գտավ, որը կիմա չէ հիշում...

Իր քարգմանությունների վիճակը լիությամբ հանդերձ՝ նրա կատարած մեջ է եւ անուրանայի: Թե կուզանը անզերենով՝ նա հայ ողբակ զիան է Անրկայացրել աշխարհաբարեր բանաստեղծական փառաւուներում (Վերջին անգամ Թայվանում): Զսանիինզից ավելի իննոնուրովն եւ քարգմանական գրեթե հեղինակ Դայանան Տեր-Հովհաննեսյանն առանձին հասուներով աշխարհի թիվ մեջ լեզվով է «խոսեցրել» Նարեկացուն, Կարուժանին, Տերյանին Չարենցին, Թեթևանին, իսկ ժողովածուներով՝ հարյուրից ավելի հայ բանաստեղծների գործերուն (միայն կին բանաստեղծներից):

Եւ մեղմ, բայց ինքնավստահ խոս-
նով։ Ակոնճիք անդամներից մե-
կը՝ Տարեց սեւամորթ մի դպրոն,
ինձնարլով, որ Հայաստանից են,
սկսեց գովաքանել Դայանայի
մարդկային եւ բանաստեղծա-
կան նկարագիրը ու հաճույքով
իիշել Հայաստան կատարած իր
ուղեւորությունը...

Բանաստեղծություն հետ իմ երրորդ հարցարդույցի վերջին հարցն էր. «Դայանա, այս հարցը, կարծում եմ, եթզ հաճախ են տայլիս: Մասնաւո՞ւ են հոււերն գրելու մասին: Ձև որ դրւ ժանաչել եւ համագործակցել ես օւս մեծ անունների հետ, ոչ միայն հայերի, այլև միջազգային դեմքերի՝ Զոն Ավիդյայ, Ալան Գինզբերգ, Անորեյ Վոլգնեսենսկի, Բելա Ալմանարդովինա, Զենվազ Միլոս, Եվգենի Եվսուսենկո, Շիմու Շենի, այս տարվա Նորելյան մրցանակակիր՝ Թուման Թուման սթրյոմեր...»:

Գրել հուշեր՝ նշանակում է
հաշվել սարհի հետ, ինչը Կա-
յանան երթի չէր անի: Բայց, այ-
նուամենայնիվ, ես այս հուսով
եմ, որ մի օր մենք կիմանանք, որ
Կայանան կյանքի վերջին սարհ-
ներին աշխատել է իր իննակեն-
սագրության եւ հուշերի հասորի
վրա...

Իր լավագույն բանասեղծություններից ճեկը Դայանա Տեր-Յովհաննեսյանն ավարտել է այսպես.

Երբ հայրդ մահանում է,
ասում են հայերը,
նրա արեւն անցնում է ենց.
Եվ որու արդեն խայրում ես նրա
լուսնի հեռու:

Ղիճա Դայանայի արեւա անցել է Արան սիրողներին, եւ մենք այսուհետք բայլելու ենք Արա լուսի միջոց՝ մեր սրբառում ու մեր նստերում դասելով Արա այնքան ջերմ հիշատակը...